การเก็บรักษาผลพลอยได้จากโรงงานแป้งมันสำปะหลัง

การหมัก

ก่อนที่จะนำเปลือกมันสำปะหลังมาใช้เป็นอาหารสัตว์ต้องทำการหมักเสียก่อน เพื่อให้สารพิษถูกกำจัดออกไปและยังเป็นการถนอมคุณภาพของเปลือกมันให้เก็บไว้ได้นาน โดยวิธีการหมักก็เหมือนกับการทำหญ้าหมักทั่วไป ซึ่งสามารถหมักเก็บในถังพลาสติกขนาด 200 ลิตร หรือบ่อปูนซีเมนต์แล้วปิดด้วยพลาสติก หรือนำมากองแล้วปิดผนึกด้วยพลาสติกเพื่อไม่ให้อากาศเข้าได้ ซึ่งเปลือกมันสดจะเกิดการหมักได้ภายใน 1-2 สัปดาห์หลังหมัก และสามารถเก็บใช้งานได้เป็นปี

การตากแห้ง

การตากแห้งสามารถทำได้ในช่วงที่มีแสงแดดจัดในช่วงเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม ซึ่งกากมันแห้งสามารถเก็บสำรองไว้ได้นาน สำหรับการเลือกซื้อกากมันแห้งควรเลือกกากมันที่สีขาวนวล หากสีดำคล้ำแสดงว่าโดนฝนในช่วงตาก ซึ่งจะทำให้คุณภาพลดลง

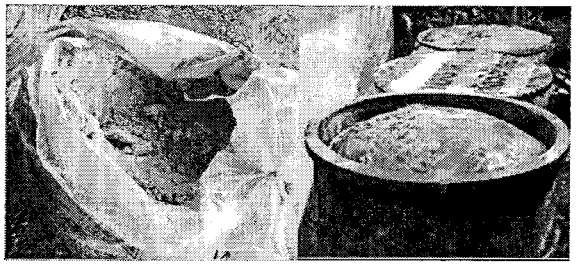

ภาพที่3: การหมักในถุงพลาสติก ภาพที่4: การหมักในบ่อปูน

ตารางที่ 2 ตัวอย่างสูตรอาหารโคนม

รายการวัตถุดิบ	1	2	3	4	5	6
มันเส้น	3.0	3.0	1.2	1.1	2.5	2.5
ข้าว- รำอ่อน	17.8	17.7	1.7	0.9	10.1	6.9
ข้าวโพดป่น	5.3	10.1	-	-	-	-
กระถินป่น	-	-	-	-	4.0	2.5
กากปาล์มเนื้อใน	19.3	14.1	1.5	3.4	3.3	2.4
เกลือ	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3
ยูเรีย	1.3	1.5	0.8	0.7	0.4	0.4
กากน้ำตาล	7.4	7.4	3.4	3.0	2.0	1.8
แร่ธาตุรวม	0.2	0.2	0.1	0.1	0.2	0.2
ไดแคลเซียม	-	-	-	-	0.3	0.3
กากมันหมักสด	-	-	74.9	80.4	-	-
กากมันแห้ง	33.4	29.7	-	-	-	-
เปลือกมันหมัก	-	-	-	-	69.8	71.2
ฟางข้าว	-	-	11.7	7.7	5.0	4.9
รวม	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
โปรตีน (%)	16	18	14	12.5	12.0	14
TDN (%)	70	72	65	65	65	65

อาหารข้น สูตร 1-2 คำนวณโดย วิโรจน์ และปัทมา (2552)

อาหาร TMR สูตร 3-4 คำนวณโดย วิโรจน์ และปัทมา (2552)

อาหาร TMR สูตร 5-6 คำนวณโดย วัชรวิทย์ (2554)

เอกสารเผยแพร่

การประกอบสูตรอาหารเลี้ยงโคนม ด้วยผลพลอยได้จากโรงงานแป้งมันสำปะหลัง

เรียบเรียงโดย

อ. วัชรวิทย์ มีหนองใหญ่

สาขาทรัพยากรเกษตรชีวภาพ

คณะทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมเกษตร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

การเลี้ยงโคนมเป็นที่ทราบกันดีว่าต้นทุนการผลิตประมาณ 70% มาจากค่าอาหาร และในปัจจุบันเกษตรกรได้ประสบปัญหาราคาวัตถุดิบอาหารที่สูงขึ้น โดยเฉพาะวัตถุดิบหลักที่ใช้ในสูตรอาหารข้นคือมันเส้น ดังนั้นการหาวัตถุดิบอาหารพลังงานทดแทนมันเส้นในสูตรอาหารข้น จะช่วยให้ต้นทุนการผลิตลดต่ำลงได้ ดังเช่นผลพลอยได้จากโรงงานอุตสาหกรรมแป้งมัน ซึ่งในขบวนการผลิตจะมีเศษเหลือออกมาคือ เปลือกมันล้าง (Cassava peel) และกากมัน (Cassava pulp) ซึ่งมีความเป็นเยื่อใยและมีสัดส่วนของแป้งหลงเหลืออยู่ อีกทั้งมีราคาถูก โดยกระบวนการผลิตแป้งมันจะมีผลพลอยได้ออกมาตลอดทั้งปีและมีปริมาณมาก ในช่วงหน้าแล้งสามารถเก็บรักษาไว้โดยการตากแห้ง และในช่วงหน้าฝนสามารถเก็บรักษาไว้โดยการหมัก ซึ่งจากปริมาณที่มีเป็นจำนวนมากและยังมีโภชนะหลงเหลืออยู่นั้น สามารถที่จะนำมาประกอบสูตรอาหารเลี้ยงโคนมได้

เปลือกมันล้าง (Cassava peel)

เป็นผลพลอยได้จากโรงงานแป้งมันซึ่งได้จากขั้นตอนการนำหัวมันเข้าสู่เครื่องล้างที่ทำหน้าที่ปอกเปลือกมัน โดยส่วนนี้จะมีเนื้อมันติดมาบ้าง และมีดินปนอยู่เล็กน้อย ซึ่งราคาขายหน้าโรงงาน 0.20-0.22 บาท/กิโลกรัมสด

กากมัน(Cassava peel)

เป็นส่วนของเยื่อใยและแป้งที่ไม่สามารถสกัดให้ออกไปจากหัวมันได้หมด ซึ่งราคาขายหน้าโรงงาน 0.18-0.20 บาท/กิโลกรัมสด

คุณค่าทางโภชนะของเปลือกมันล้างและกากมัน

ตารางที่ 1. คุณค่าทางโภชนะของผลพลอยได้จากมันสำปะหลัง

เปอร์เซ็นต์	เปลือกมันสด[1]	กากมันสด[2]	มันสำปะหลังสด[2]
วัตถุแห้ง	28.4	17.5	35.5
โปรตีน	2.2	1.9	1.2
ไขมัน	0.5	0.8	0.1
แป้ง	64	66.0	34.4
เยื่อใย	-	15.0	1.1
ADF	21.0	17.8	1.6
NDF	32.0	25	2.4
เถ้า	6.3	1.8	1.1

หมายเหตุ[1] อาทิตย์ (2552), [2] วิโรจน์ และปัทมา (2552)

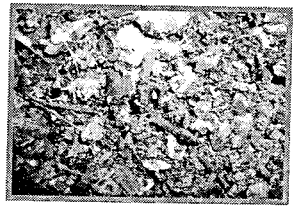

ภาพที่1: เปลือกมันหมัก

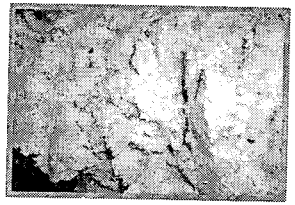

ภาพที่2: กากมันหมัก

สารพิษในมันสำปะหลัง

ส่วนประกอบของมันสำปะหลังที่ยังสดอยู่จะมีสารพิษที่ชื่อว่ากรดไฮโดรไซยานิค (HCN) ซึ่งการลดปริมาณสารพิษ HCN สามารถทำได้โดยนำไปผ่านความร้อนโดยการตากแดดหรือหมัก ซึ่งจะทำให้ปริมาณกรดไฮโดรไซยานิคในเปลือกมันสำปะหลังลดลง

รูปแบบการใช้เปลือกมันและกากมันในสูตรอาหารโคนม

เปลือกมันสำปะหลังแนะนำให้ใช้ในรูปแบบหมักประกอบสูตรอาหาร TMR เนื่องจากมีความเป็นเยื่อใยสามารถกระตุ้นการเคี้ยวเอื้องได้ และหากใช้ในรูปแห้งจะทำให้เกิดความฟ่ามมาก และส่วนที่เป็นเศษหัวมันจะตากแห้งได้ยาก สำหรับกากมันสำปะหลังแนะนำให้ใช้ในรูปแห้ง เนื่องจากการใช้ในรูปสดจะทำให้ผสมเข้ากันยากและขนาดของเส้นใยไม่สามารถกระตุ้นการเคี้ยวเอื้องได้

ปริมาณการใช้เปลือกมันและกากมันในสูตรอาหารโคนม

เปลือกมันสำปะหลังหมักสดใช้ในสูตรอาหาร TMR ได้ไม่เกิน 60% DM เนื่องจากความชื้นจะเป็นตัวจำกัดปริมาณการใช้ และกากมันแห้งใช้ในสูตรอาหาร TMR ได้ไม่เกิน 50% DM และ สูตรอาหารข้นได้ไม่เกิน 60% DM (วิโรจน์และปัทมา, 2552)